

Representantforslag 114 S

(2015–2016)

fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Iselin Nybø og Abid Q. Raja

Dokument 8:114 S (2015–2016)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Iselin Nybø og Abid Q. Raja om å endre skolefritidsordningen til en aktiv fritidsordning og styrke kvaliteten i tilbudet

Til Stortinget

Bakgrunn

For forslagsstillerne er barns oppvekst samfunnets aller viktigste investering. En tidlig og trygg tilknytning til gode omsorgspersoner utgjør grunnlaget for god helse gjennom hele livsløpet. Derfor er det et hovedmål for forslagsstillerne å legge til rette for at barn sikres best mulige oppvekstforhold både når de er hjemme, i barnehage, på skole og i fritiden. Mennesker vokser og trives når de kan velge yrker eller roller som er i samsvar med personligheten deres. Derfor må målet med barnehagen og skolen være å gjøre barn rustet til resten av livet. Det er viktig å gi barna engasjement for eget liv. Selv om den store majoriteten har en god oppvekst, er det noen som likevel faller utenfor. En økende andel unge sliter også med psykiske plager. Ved å hjelpe og bevisstgjøre foreldre tidlig på hva som er god omsorg, samt å tilrettelegge for at alle barn får gå i barnehager og på SFO-ordninger av god kvalitet uavhengig av foreldrenes økonomiske situasjon, kan en sikre disse barna bedre livskvalitet og sosial mobilitet langt utover de første leveårene.

Skolefritidsordningen (SFO) ble etablert på slutten av 1980-tallet og da som erstatning for såkalte fritidshjem, som mange steder var en løsning for tilsyn av barn på de laveste alderstrinn i skolen i tidsrommet før og etter normal skoletid, mens foreldre og foresatte var på jobb. I forbindelse med Reform 97

fattet Stortinget vedtak om å etablere en nasjonal ordning. Denne er i dag lovfestet i opplæringsloven § 13-7 hvor det framgår at kommunene er pliktige til å ha et tilbud om en skolefritidsordning før og etter skoletid for 1.–4. årstrinn og for barn med spesielle behov opp til 7. årstrinn.

Opplæringsloven slår også fast at ordningen først og fremst skal gi barn omsorg og tilsyn og dernest legge til rette for lek og kultur- og fritidsaktiviteter.

Skolefritidsordningen er i all hovedsak finansiert gjennom foreldrebetaling, og det er de enkelte kommunestyrer som fastsetter prisen i den enkelte kommune. Svært få kommuner har moderasjonsordninger knyttet til inntekt, og prisen varierer mye fra kommune til kommune. Et lite flertall kommuner har en form for søskenmoderasjon, men også dette er helt frivillig. En kommune som Oslo har f.eks. moderasjon knyttet til inntekt, men ikke søskenmoderasjon.

Ifølge Statistisk sentralbyrå varierte foreldrebetalingen for 20 timer per uke fra 600 til 3 144 kroner per måned i 2015. Snittpris for hele landet er 2 335 kroner ifølge Grunnskolens Informasjonssystem. Det er intet grunnlag for å fastslå at variasjon i pris reflekterer innhold og kvalitet i SFO-ordningen. Enkelte steder fungerer SFO-ordningen (AKS i Oslo) utmerket, har ansatte med god faglig kompetanse, gode lokalteter, et godt innhold og er integrert i et godt samspill med skole, foreldre og fritidsaktiviteter som kulturskole, lokalt idretts-, kultur- og organisasjonsliv. Andre steder framstår SFO-ordningen mer som ren oppbevaring og hvor det er en klar hovedvekt av ansatte som er ufaglærte.

Barneombudet har flere ganger uttalt seg svært kritisk til SFO-ordningen: «Burhøns er bedre beskyttet enn SFO-barn», i en artikkel i VG i 2009, og «SFO er på vei til å bli en oppbevaringsplass for barn», i en artikkel i Aftenposten i 2011.

Omtrent tre fjerdedeler av skolebarna under 10 år benytter seg av skolefritidsordningen. I 2015 var det om lag 160 000 barn som gikk på SFO. Oppslutningen om tilbudet synker betydelig med alder. Mens det er rundt 50 000 barn i hvert av de laveste trinnene, synker deltakelsen til 20 000 barn i fjerde trinn. Det er bare rundt 1 700 barn i 5.–7. trinn som benytter tilbudet om SFO, med de rammer som er bestemt i opplæringsloven. Grunnen til synkende deltakelse etter alder har etter forslagsstillernes syn selvfølgelig å gjøre med barns modenhet og egnethet til å være uten voksnes oppsyn, men også med at mange barn på 3. og spesielt på 4. trinn, opplever innholdet i skolefritidsordningen som lite interessant, relevant og stimulerende.

Det er også en kjensgjerning, og etter forslagsstillernes syn et problem, at svært mange ansatte i skolefritidsordningen er ufaglært. Ifølge de siste tallene fra Grunnskolens Informasjonssystem var det 12 000 ansatte i SFO på landsplan uten relevant utdanning.

Intensjonene og målene med skolefritidsordningen er relativt omfattende. Samtidig er de konkrete kravene til skolefritidsordningen få. Det er ikke fastsatt nasjonale kvalitetskrav til skolefritidsordningen, verken med hensyn til bemanning, kompetanse, innhold eller arealer. Føringerne for SFO slik de kommer til uttrykk i stortingsmeldinger og andre styringsdokumenter, er av generell karakter og gir kommunene stor lokal frihet til å utforme virksomheten og innholdet i SFO. Forslagsstillerne er for stor grad av kommunal frihet, men mener likevel at det må utarbeides konkrete nasjonale retningslinjer for hva dette tilbudet skal inneholde.

Det er etter forslagsstillernes syn uomtvistelig slik at pris på oppholdsbetaling virker ekskluderende på de barn som aller helst burde være omfattet av tilbudet.

Pilotprosjekter viser at gratis eller inntektsdifferensierte SFO-satser resulterer i en stor økning i antall elever som benytter seg av tilbudet. Proba samfunnsanalyse har evaluert forsøksordningen med gratis deltids plass i AKS for elever på 1. til og med 4. trinn ved Mortensrud skole, som startet opp høsten 2013 og vil vare ut skoleåret 2016/17. Mortensrud skole har tidligere vært preget av lav deltakelse i AKS. I skolekretsen er det en høy andel elever med innvandrerbakgrunn og en stor andel personer med sammensatte levekårsutfordringer.

Delrapporten fra Proba samfunnsanalyse viser bl.a. følgende funn:

- Skoleåret før forsøket deltok 30 pst. av elevene i 1. til 4. klasse ved Mortensrud i AKS. Høsten 2014 deltok 99 pst., og i april 2015 deltok 92 pst.
- 95 pst. av foreldrene oppgir at barna trives i AKS. 90 pst. oppgir at barna får nye venner og 98 pst. svarer at barna får delta i morsomme aktiviteter.

Foreldrene forteller at barna får opplevelser i AKS som foreldrene ellers ikke ville ha mulighet til å gi dem.

- Intervjuer med barna gir inntrykk av at barna finner sammen på tvers av språk- og landbakgrunn, og at barna i hovedsak snakker norsk når de leker.

Et spesielt moment med aktivitetene på AKS Mortensrud er at de tar utgangspunkt i temaene det undervises i på skolen. Om lag 90 pst. av foreldrene oppgir at de tror barna blir bedre på skolen av å delta i AKS.

Et annet moment er at barn av dårlige betalere stenges ute fra SFO mange steder. En gjennomgang NRK gjorde i januar 2015 viste bl.a. at 40 barn i Trondheim det foregående halve året hadde mistet plass i SFO på grunn av manglende betaling.

Forslagsstillerne mener på denne bakgrunn dagens SFO bør endres til Aktiv fritidsordning (AFO) for å rette oppmerksomheten mot aktivitetsinnholdet. Slik kan det få et tydeligere mandat som aktivitetsarena, hvor alle barneskoleelever uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn kan få delta i aktiviteter av blant annet kunstnerisk, kulturell og sportslig art. Etter forslagsstillernes syn må det også være mulighet for å inkludere leksehjelp i SFO/AFO, og legge til rette for deltakelse i typiske fritidsaktiviteter med liten eller ingen kostnad. I tillegg bør deler av tilbudet være læringsstøttende – altså bidra til å styrke elevenes akademiske kompetanse, men med en lystbetont innfallsvinkel, rotfestet i lek og mestring. Et viktig element er at det må utarbeides statlige rammeplaner som setter krav til innholdet og kompetansen i SFO/AFO, integrere frivillighet, ernæring og kunst-, kultur- og idrettstilbud i ordningen, basert på lokale premisser og ressurser, som et supplement til fritidstilbudene utenfor SFO/AFO.

Forslagsstillerne er videre av den oppfatning at det er helt nødvendig å styrke kompetansen hos dem som arbeider i SFO/AFO. Det må være et mål at det alltid skal være pedagogisk personale til stede, aktivitetsskolepedagogikk-utdanningen må utvides, og på sikt må det innføres et slikt utdanningskrav for SFO/AFO-ledere. Forslagsstillerne vil også gi insentiver som fører til at flere velger å ta aktivitetsskolepedagogikk-utdanning og belønne SFO/AFO som har ansatte med aktivitetsskolepedagogikk-utdanning.

Forslagsstillerne ønsker også å åpne for et større mangfold i organiseringen av SFO/AFO, bl.a. med prøveordninger om SFO/AFO-lignende tilbud som en integrert del av skolehverdagen (f.eks. SFO/AFO-midttid) og ha forsøksordninger med utvidet AFO-tilbud til og med 7. klasse.

Forslagsstillerne ønsker også å gi barn fra lavinntektsfamilier gratis SFO/AFO etter skoletid, og differensiere priser opp til en makspris for dem med

høyest inntekt. I så måte viser forslagsstillerne til at Stortinget i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2016 vedtok at

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2016 utrede forslag om differensiert oppholdsbetaling i SFO/AKS etter modell fra barnehagene.»

I forslag til revidert nasjonalbudsjett for 2016 skriver regjeringen at

«Regjeringen har ikke nå et tilstrekkelig utredet anslag for budsjetteffekten av en ordning med inntektsgradert foreldrebetaling i SFO. Regjeringen vil utrede dette videre og tar sikte på å komme tilbake til saken i forbindelse med fremleggelsen av budsjettforslaget for 2017».

Forslagsstillerne imøteser dette og forutsetter at regjeringen kommer med et forslag til en inntektsgradert foreldrebetaling uavhengig av dette forslaget til en helhetlig endring av dagens SFO-ordning.

Forslagsstillerne innser at det er et til dels omfattende arbeid som må gjøres for å endre dagens SFO-ordning til den modell som forslagsstillerne ønsker. Bl.a. må opplæringsloven – og trolig flere andre lover – endres, og enkelte elementer vil ha betydelige budsjettmessige konsekvenser. Forslagsstillerne vil derfor foreslå at regjeringen i første omgang legger fram en stortingsmelding med en helhetlig gjennomgang av dagens SFO-ordning med den hensikt å foreslå endringer i den retning forslagsstillerne peker på.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding med en helhetlig gjennomgang av dagens SFO-ordning med den hensikt å endre dagens ordning til en Aktiv fritidsordning (AFO) og styrke kvaliteten i tilbudet.

17. juni 2016

